

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio II. Discrimen II à formâ Collect. desumptum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

inferri, quasdam res ab aliis, velut consecutiones à principijs, effectus à causis, species à Generibus pendere, hujus subjectionis certas probationes suppeditet.

SECTIO II.

DISCRIMEN II. à FORMA Collectionum desumptum.

Quantum ad Collectiones attinet, per Formam intelligitur modus, quo ordinantur collecti Textus, qui continet divisiones generales & speciales: Generales in Partes, seu Libros; Speciales in Titulos, Capita, Paragraphos, aut Sectiones. Juxta hanc definitionem, Forma Collectionis Gratiani valde ab aliarum Collectionum formâ differt, quibus in Corpore Juris consociatur.

I. Collectio Gratiani dividitur in tres Partes. Prima DISTINCTIONUM nomine designatur, quas ad C. I. continet. Altera CAUSARUM nomen gerit, quæ sunt XXXVI. Tertia eodem vocabulo, quo prior, nuncupatur; additâ hæc voce de Consecratione, & V. habet Distinctiones. Secunda Pars continet Tractatum de Penitentia; in Distinctiones etiam VII. sectum, quæ feceruntur ab aliis, his verbis, de Penitentia, quæ adjiuntur Distinctioni: Distinctiones in Canones subdividuntur, qui secantur in Paragraphos, si prolixi sint, aut res contineant attentione speciali dignas. Unaquæque Pars Autoris conciliationes etiam continet, circa Canones, quos invicem opponit: Pauca sunt in Tertia; multa in cæteris. Natura Canonum, qui in singulis collecti sunt, discrimen hoc postulavit, quoniam nulla ferè est contrarietas, aut reipsa, aut in speciem, inter Canones Tertie Partis; plurimæ sunt autem contrarietates inter Canones in quibus prioribus relatos: Conciliationes, si prolixæ sint, dividuntur in Paragraphos. Causæ dividuntur in Quaestiones, quæ nascuntur ex circumstantiis, quibus Autor investit Casum in unaquaque Causâ propositum, undè nomen Causæ fluxisse videtur. Causæ Inscriptione carent, Quaestiones suam gerunt. Decem ferè duntaxat Causæ sunt inter se connexæ, Matrimonium spectantes. In iis consecutivè agitur de Impedimentis Matrimonii, de officio Conjugatorum, de eorum separatione concessa, vel vetita. Imò permiscetur ea, quæ ultimam hoc Caput spectant, cum eis, quæ pertinent ad Impedimenta, sitque prolixa digressio circa Penitentiam, occasione prohibitionis, quâ Penitentes publicos conjugari vetatur. Frustrâ inter cæteras Causas ordo queritur. A Causis discrepant in hoc Distinctiones 1. & 3. Partium, nec non ipsæ Distinctiones de Penitentia, quæ inter se connecti possunt. Imò plurimorum 1. Partis connexio manifesta est. Tales sunt eæ, in quibus exponuntur 13. PAULI præcepta, circa dotes in Ministris Sacris requisitas: tales etiam sunt 20. priores, in quibus agitur de Principijs Juris, cum generalibus, tum specialibus. Quoniam Autoris propositum Operis Titulo declaratum, concordia discordantium Canonum, fuit conciliare Canones, qui invicem contrarii videntur, aut sunt reipsa; ab iis incipere debuisset, quos DIST. XXIX. colligit, qui Regulas hujus conciliationis præbent; scilicet attendendam esse causam, locum, tempus & personam: hæ enim regulæ in præcedentibus non secas ac in sequentibus Distinctionibus locum habent.

Si quis noscere cupiat, quomodo Partes ejus Collectionis inter se atque invicem conjungi possint, legat GLOSSAM, FLORENTIEM Dissertat; de Methodo Gratiani; DQUJAT Prænot. Lib. V. Cap. V. VI. VII. VIII. Eorum labor confirmat id, quod observavimus, scilicet nifus; qui ad rectum ordinem inter illas invenendum fuit, infelices fuisse, ex iisque sequi, DECRETUM esse congeriem digressionum ob leviorum

occasionem factarum. Verùm hoc argumentum discutendi non est hic locus: de eo agemus infra, ubi loquemur de discrimine à vitiis Collectionum inter se collatarum quasito. Interim agendum de formâ Collectionum, quæ cum Decreto GRATIANI conferuntur.

Singulæ dividuntur in V. Libros: Libri in Titulos: Tituli in Capitula: Capitula in Paragraphos. Exordiantur à Titulo de Summâ Trinitate & Fide Catholica, excepta utraque Extravagantium Collectione, claudunturque Titulo de verborum significat. Exceptis Extravagantibus Communibus. Collectiones GREGORII IX. & BONIFACII VIII. habent præterea Titulum de Regulis juris. Utraque 2. 3. & 4. tit. Lib. I. agunt de Principijs Juris, Constitutionibus, Rescriptis, consuetudine, à quibus transit ad vias, quibus ascenditur ad Dignitates, quarum aliæ sunt remotæ, aliæ proximæ.

Remotæ sunt Postulatio, Electio, resque ad eos pertinentes, Translatio, Resignatio, sine qua nemo transferri potest; quia non finitur, ut eadem persona duas Dignitates incomparabiles possideat, quoniam Superiores Prælatuæ quibusdam insignibus ab inferioribus distinguuntur. Additur Titulus de usu & autoritate Pallii Titulo de Translatione per quam ad Dignitates superiores ascenditur. Insigne illud est Pallium Archiepiscopis, Primatibus, Patriarchis, Pontificibus peculiare. Quoniam verò sæpè fit, ut, qui jus promovendi ad Dignitates & cætera Beneficia habent, eo uti negligant infra tempus præstitutum, Titulis supra dictis adjicitur Titulus de supplenda negligentia Prælatorum, qui remedium huic negligentia affert.

Via proximæ ad Dignitates sunt Ordinatio, eisque appendices, scilicet Scutinium, sive Examen; Unctio sacra; tempus ad Ordinationem faciendam præscriptum; Virtutes, sive dotes Ordinandorum; attentio, ut non iterentur Sacramenta characterem imprimentia, scilicet, Ordo, Confirmatio, Baptisma. Sequuntur itaque Tituli de Temporibus Ordinationum, & qualitate Ordinandorum: de scrutinio in Ordine faciendo: de Ordinatis ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatu: de aetate, qualitate, & ordine præficiendorum: de Sacra Unctione: de Sacramentis non iterandis. His subjiciuntur Tituli de vitiis agentes, quibus carere debent ordinandi, ut Ordines accipiant, eorumque munera obeant, scilicet, defectus natalium, servitutis, obligationis ad ratiocinia, mutilationis, aliisque corporis vitii, Bigamie, peregrinitatis. Indè fit transitus ad munera & jura Dignitatum, tam superiorum, quam inferiorum, Archidiaconi, Archiepiscopi, Primicerii, Sacristæ, Custodis, Vicarii, Judicis delegati, Legati, Judicis ordinarii. Tituli, de quibus hæctenus egimus, spectant Personas, quarum aliæ aliis præminent, idèque Titulus sequens inscribitur de majoritate & obedientia.

A Titulo de Pælis ad finem Libri II. res omnes judicia spectant, ritèque ordinantur, Titulisque XXXIX. comprehenduntur, quorum Novem Librum primum claudunt, Triginta secundum Librum implent. Hoc est argumentum Collectionis magis coherens, meliusque ordinatum, ut percipietur ex lustratione eorum Titulorum. Inutilis esset probationis labor. Illud etiam constabit ex observatione vitiatorum harum Collectionum. Ad Librum IV. & V. extendi potest ac debet quod diximus de recto ordine Lib. I. & II. Quæ enim ad Matrimonium spectant, germano ordine disponuntur. Præmissis Titulis, qui Matrimonium faciendum attinent, sive Sponsalia, vel Celebrationem legitimam Matrimonii, quoad consensum, qui ejus materia est, ad Impedimenta transitur, Divinentia, vel Impedientia tantum: quibus succedit argumentum Dissolutionis, circa quod queritur, qui Matrimonium accusare possint, qui Filii sunt legitimi, ubi agitur de iis, qui nati sunt ex Matrimonio irrito, ex concubinato, quem secutæ sunt legitime nuptiæ; tum sequuntur.

SECTIO III.

DISCRIMEN à MATERIA Collectionum
desumptum.

sequuntur Tituli de Dote, de Donationibus inter virum & mulierem, & de Dote post Divortium restituendâ; denique de secundis Nuptiis, quibus priorum dissolutio, sive ob nullitatem, sive per mortem, dat occasionem, per libertatem, quam partibus procurat.

Ut rectè ordinatum est argumentum Matrimonii in Libro IV. sic etiam disposita sunt ea, quæ Judicium Criminale spectant, quæ Libro V. continentur. Nam inchoatur ab introductione litis, ejusque informatione. Tum agitur de Criminibus juxta ordinem Decalogi; 1. enim discutuntur ea, quæ Deum læsunt, putà *Simoniam, Judaismum, Mahumetismum, Hæresim, Schisma, Apostasiam*, ipsique affinis *Reiteratio Baptismatis*. 2. Ea, quæ proximum lædunt sive vitam, ut *Parricidium, Partus expositio, Homicidium voluntarium, aut Casuale, Duellum*, vel occasiones ejus patrandi, ut *Torneamenta*, aliæ ludicra similia. 3. sive proximi honorem seu famam, ut *Raptus Virginum, aut Mulierum*, visque in ipsas. 4. Sive Bona, ut *Furtum, Rapina, Usura*. 5. Sive omnia hæc promiscuè, ut *Crimen Falsi, Soritilegia, Maleficia*. A Criminibus omnibus personis communibus transitur ad Crimina personis Ecclesiasticis peculiaria, ut accipere Ordines furtivè, aut per saltum, ministrare sine præviâ Ordinatione vel contemptis Censuris. Quædam crimina Superioribus, quædam Privilegiatis sunt peculiaria, de quibus agitur in Titulis de excessibus Prælatorum: de excessibus Privilegiatorum.

Exposito omni criminum genere, de *Pænis Canonicis* agitur, scilicet de *Penitentis, Censuris, Excommunicationibus, Suspensionibus, Interdictis*.

Quoad Librum III. qui *Res aut Civiles, aut Sacras, aut Ecclesiasticas* spectat; multò difficilius ostenditur, tam germanum esse ejus Ordinem, quam cæterorum Librorum: plures enim Tituli *Personas* propius attingunt. Tales sunt 4. priores, qui de Officiis Clericorum agunt. De *vita & honestate Clericorum: de Clericis conjugatis: de cohabitatione Clericorum & Mulierum: de Clericis non residentibus*. Eiusdem conditionis sunt Tituli de *Clerico ægrotante: de Regularibus: de conversione Conjugatorum: de conversione Infidelium: de Statu Monachorum & Canonicorum Regularium: ne Clerici vel Monachi Secularibus negotiis se immisceant*. Sed hæc non prohibent, quominus ordo sit, quodammodò rectus. Inde enim Actiones Personarum sunt *Res*, undè fit, ut contractus inter *Res* numerentur, quæ propter de iis fusiùs agitur in hoc Libro; inde, quod de Personis dicitur, ad Actiones ipsorum reducitur, quorum ratione de Personis agitur, aut resolvitur in Actiones, ut patet ex Titulis, de *conversione Conjugatorum, & de conversione Infidelium*. Hæc est ratio propter quam plures Tituli, qui locati sunt in Libro I. agente de *Personis*, locari etiam potuissent in Libro III. de *Rebus* tractante. Tales sunt Tituli de *postulatione Prælatorum: de Electione: de Translatione: de Renuntiationibus*, sicut locati sunt Tituli de *concessione Præbende, &c.*, ut *Beneficia sine diminutione conferantur*: In illis enim, sicut in his, agitur de Actionibus Personarum. Quod dictum fuit de Actionibus dici potest de Juribus, de quibus differi potest sub nomine Personarum, ad quas pertinent, sicut de Personis, sub nomine Rerum, quæ earum sunt.

In dispositione partium ejusdem materiæ, uniusve materiæ, cum partibus alterius, laudabilis varietas induci potest. Illa enim dispositio multum pender à modo res percipiendi, quæ, cum plures habeant facies, difertè locari possunt, non relicto argumentorum ordine naturali. Hoc etiam discrimen à discrimine ingeniorum nasci potuit, quorum alia ita sunt perspicacia, ut relationes insignes inter quasdam res animadvertant, quæ cæteros fugiunt; inde partim nascitur dissimilitudo divisionum in Collectionibus Canonum, juxta seriem materiarum factis. Partim, dicimus, quia ex vario Collectionum proposito nasci etiam potuere.

Supponimus, plura intercedere discrimina insignia, quoad *Materiam* earum Collectionum, quæ alia non est; quàm *Canones*. Nostra autem hæc suppositio probatur ex conditione illorum Canonum: Canones enim apud *Gratianum* extantes sunt 1. *Antiquiores*; cum eorum recentiores, medio Sæculo XII. sint antiquiores, quo prodiit illud opus. Vetusiores autem Canones, qui posterioribus Collectionibus inserti sunt, à medio Sæculo XII. conditi sunt, recentiores exeunte Sæculo XV. sunt editi, unde fit, ut Canones à *Gratiano* collecti, XI. priorum Sæculorum Disciplinam contineant, ab eâ distinctam, quæ secuta est, in eo quòd publicæ penitentia subijciebantur pieraque lethalia peccata, qui eam peregerant, ab Ordinibus excluderentur, Matrimonio armorumque gestatione: interstitia inter Ordines longissima erant: non accipiebantur omnes Ordines Minores: vix tolerabatur Clerici Ecclesiæ, ad cuius servitium ordinatus fuerat, additi transitus ad aliam Ecclesiam: Ordinationis arbitri erant Episcopi. Ignota erant dispensationes Romanæ, sive *extra tempora, sive ante ætatem, sive circa Natalium defectum, aut Bigamiam, aut vitia corporis*, aliamve irregularitatem: Episcopus omnibus his casibus providebat, prout Ecclesiæ suæ opus erat, Ordinandumque virtus postulabat: vigeat regula, conservandam esse unicuique suam Jurisdictionem: nullæ erant Reservationes circa Beneficia, nullæ Gratia expectativa, nulla eorum pollicitatio, nulla à fortiori ipsorum Collatio antè vocationem, nulla preventio Collatorum: nulla dispensatio incompatibilitatis Pontifici reservata: nulla Commenda perpetua, saltem simili reservatione; nulla distinctio Regionum Obedientia & Regionum Concordatis rectorum, nulla Reservatio dispensationis circa Impedimenta Matrimonii, sive dirimentia, sive prohibitiva: nulla evocatio causarum à Pontifice: nulla reservatio Canonisationis Sanctorum, aut confirmationis Ordinum Religiosorum: nulla concessio Privilegiorum præter Episcopi consensum, saltem perpetuorum: Pauci casus Sedi Apostolicæ reservati; rari indulgentia.

Ex adversò juxta novitiam Disciplinam, exhibitam in Canonibus Collectionum *Gratiano* posteriorum potestatis Episcopalis pars major ad Pontificem transit beneficio reservationis dispensationum, sive circa Impedimenta Matrimonii, sive circa Irregularitatem Ordinibus aut Beneficiis excludentem, sive circa vota. 2. Reservationis casuum absolutionis, quorum magnus est numerus. *cap. 1. 2. 3. 4. 5. Extravag. Commun.* 3. Reservationis Censurarum, quarum numerus in *Regulis* circa *Censuras* collectus fuit. 4. Reservationis plurium Beneficiorum præcipuorum mentio fit in *Extravagantibus Ad regimen, & Execrabilis, &c.* in *cap. 2. & 35. de Præbendis* in 6. 5. Reservatiõnis Commendarum ad Pontificem, quæ ipsi affectant Collationem Beneficiorum Commendatiõnorum. 6. Reservatiõnis Mensum. 7. Expectativarum, sive Mandatorum Apostolicorum in Sæculis XIII. XIV. XV. creberrimorum. 8. Beneficio juris præveniendi omnes Collatores & Patronos. 9. Evocationum olim frequentissimarum. 10. Appellationum *omisso medio*, tam judicialium, quàm extrajudicialium, quæ ferè quotidiana fuere. 11. Reservatiõnis confirmationis Electionum Archiepiscoporum & Episcoporum, & approbationis demissionum, translationum & depositionum eorumdem. 12. Reservatiõnis Canonisationis Sanctorum, & approbationis novorum Ordinum Religiosorum. Plurimi sunt apud *Gratianum* suppositi Canonum. Tales sunt omnes, qui à *Spiritu Decretali: us S. I. R. I. C. I.* Decretalibus adscriptis, desumpti sunt. Vid. seriem Decretalium illorum Pontificum, ab illo Auctor laudatarum, quæ prima est earum, quæ ad calcem Corporis Juris sita, *Indici Rerum* præmittuntur. Singula.